

ZBIGNIEW PAŁKA
Urząd Miasta w Bydgoszczy

PROGRAM SAPARD – ANALIZA WNIOSKÓW INFRASTRUKTURALNYCH W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM

1. Wstęp

Program SAPARD jest dla jednostek samorządu terytorialnego na obszarach wiejskich już drugim, po Programie Aktywizacji Obszarów Wiejskich, źródłem pozyskiwania dodatkowych środków na rozbudowę lokalnej infrastruktury. Dla gmin i powiatów, jest to również duże wyzwanie sprostania wymogom programu, przygotowania w terminie odpowiednich wniosków oraz zapewnienie własnego wkładu finansowego. Dodatkowym utrudnieniem, w realizacji programu, jest konieczność sfinansowania całego przedsięwzięcia, po rozliczeniu którego następuje wypłata środków publicznych z programu SAPARD. Niniejsze opracowanie jest poświęcone ocenie pierwszych doświadczeń w realizacji programu w zakresie Działania 3 - Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich.

W ramach Działania 3 wydzielono pięć następujących schematów:

- Schemat 3.1 Zaopatrzenie gospodarstw wiejskich w wodę wraz z jej uzdatnianiem
- Schemat 3.2 Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych
- Schemat 3.3 Gospodarka odpadami stałymi, obejmujący wspieranie inwestycji związanych z zagospodarowaniem odpadów stałych
- Schemat 3.4 Drogi gminne i powiatowe na obszarach wiejskich
- Schemat 3.5 Zaopatrzenie w energię.

Podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o pomoc w Działaniu 3 były gminy oraz związki gmin. Program objął swym zasięgiem cały kraj na obszarach wiejskich i miasta do 7 tysięcy mieszkańców. W schemacie 3.4 o pomoc finansową mogły ubiegać się gminy, w odniesieniu do dróg gminnych i dojazdowych do gruntów rolnych oraz powiaty w odniesieniu do dróg powiatowych.

2. Charakterystyka infrastruktury technicznej obszarów wiejskich w regionie kujawsko-pomorskim

Znaczenie infrastruktury technicznej, na obszarach wiejskich dla dalszego ich rozwoju, jest podkreślane przez wielu autorów i znawców problematyki wiejskiej. Według M. Kłodzińskiego, J. Wilkina i B. Pięcka [1998] znaczenie infrastruktury w procesie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich wynika z faktu, że stanowi ona podstawę wszelkiej działalności gospodarczej, warunkując jej zakres, strukturę i przestrzenne rozmieszczenie. Zdaniem innych autorów ważnym czynnikiem rozwoju terenów, zarówno nie zurbanizowanych, jak i zurbanizowanych, wpływającym na ekonomikę i kształtującym przestrzeń, jest infrastruktura techniczna i społeczna [Bujarkiewicz, Iwanicki, Piotrowska 1999]. Znaczenie infrastruktury dla rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich znalazło swoje odzwierciedlenie również w zapisach Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego, gdzie rozwój infrastruktury uznano za jeden z priorytetów rozwoju województwa.

Analizę stanu infrastruktury komunalnej obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego ograniczono do dziedzin figurujących w Działaniu 3 Programu SAPARD pod nazwą danego schematu.

A. WODOCIĄGI (SCHEMAT 3.1)

Liczba przyłączy do wodociągów w gospodarstwach rolnych na 100 mieszkańców wsi w województwie kujawsko-pomorskim wynosi 15,2477, przy średniej dla kraju 15,075 (dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 2001 r. *Liczba przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych w gospodarstwach rolnych*). Województwo zajmuje pod tym względem 8 miejsce w Polsce. Wśród 130 gmin kwalifikujących się do udziału w programie, 35 jest zwodociągowane w 100 %. Stopień zwodociągowania poniżej 50 % występuje w 15 gminach (dane Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy *O zwodociągowaniu gmin województwa kujawsko-pomorskiego wg stanu na dzień 31.12.1999 roku*).

B. KANALIZACJA (SCHEMAT 3.2)

Liczba przyłączy kanalizacyjnych w gospodarstwach rolnych na 100 mieszkańców wsi dla województwa kujawsko-pomorskiego wynosi 1,31. Wartość ta jest niższa od średniej dla kraju wynoszącej 1,639 i plasuje województwo na 12 miejscu (dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 2001 r. *Liczba przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych w gospodarstwach rolnych*). Wysokie koszty budowy instalacji odprowadzania ścieków w połączeniu z tradycyjnie rozproszoną zabudową i rozmieszczeniem przestrzennym gospodarstw rolnych sprawiają, iż podłączenie gospodarstw rolnych do systemów zbiorowego odprowadzania ścieków jest rzadkością. Nie wszystkie gminy dysponują również własną oczyszczalnią ścieków. Do gmin o najlepszej sytuacji w tym zakresie należą gminy miejskie i miejsko-wiejskie. W 2001 roku eksploatowano w woje-

wództwie 117 komunalnych oczyszczalni ścieków. W trakcie budowy lub na etapie uzgodnień projektowych znajduje się kolejnych 7 oczyszczalni (dane Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy *Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2001 roku*).

C. GOSPODARKA ODPADAMI (SCHEMAT 3.3)

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2001 r. funkcjonowało 95 składowisk odpadów komunalnych, na których w tymże roku złożono łącznie 644 763 Mg odpadów. Ilość nagromadzonych odpadów na wszystkich składowiskach łącznie wyniosła 5 560 404 Mg. Średni stopień wypełnienia składowisk wynosił 50,2% (dane: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy *Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2001 roku*).

D. DROGI GMINNE I POWIATOWE (SCHEMAT 3.4)

Długość dróg gminnych pozamiejskich, w km na 100 mieszkańców wsi, dla województwa kujawsko-pomorskiego wynosi 0,30 co w przybliżeniu odpowiada średniej krajowej, wynoszącej 0,313 i plasuje województwo na 8 miejscu w kraju (Rocznik statystyczny województw 2000. GUS. Warszawa *Powierzchnia województw, Ludność wiejska, Długość dróg gminnych pozamiejskich*). Stan nawierzchni dróg, zarówno gminnych jak i powiatowych, jest zły czego dowodem są liczne skargi mieszkańców do administratorów dróg oraz urzędów miast i gmin. Problemy dróg stanowią bardzo często jeden z „żelaznych” tematów obrad rad gmin i powiatów.

E. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ (SCHEMAT 3.5)

Dostęp do sieci energetycznej w województwie kujawsko-pomorskim jest powszechny, przy czym na uwagę zasługuje problem przestarzałej infrastruktury technicznej urządzeń (wiele wymaga wymiany, przebudowy lub modernizacji). Problemem jest również niedostateczna moc przesyłowa istniejących instalacji oraz wysokie koszty nowych przyłączy, którymi w dużej mierze obciąża się inwestorów. Ta sytuacja ma istotny wpływ na poziom inwestycji i budownictwa mieszkaniowego na terenach wiejskich.

3. Cel i przedmiot badań

Celem niniejszej pracy jest określenie obszarów największej aktywności gmin i powiatów w ubieganiu się o pozyskanie dodatkowych środków na rozwój oraz charakterystyka tych jednostek samorządu terytorialnego, które zgłosiły wnioski o przyznanie pomocy.

Celem analizy jest również poszerzenie wiedzy na temat głównych obszarów problemowych samorządów, identyfikowanych na podstawie rozpoznania kierunków aktywności inwestycyjnej.

Przygotowanie wniosku i wystąpienie o pomoc na konkretne przedsięwzięcie, jest najlepszym wskaźnikiem, które dziedziny stanowią faktyczne priorytety

rozwoju gminy czy powiatu. Przygotowane z wielkim mozolem i często znacznymi nakładami finansowymi, strategie rozwoju jednostek samorządu terytorialnego, w swoim głównym przesłaniu, czyli wskazaniu dziedzin stanowiących priorytety rozwoju, w oparciu o aktualny potencjał gospodarczy i ludzki oraz lokalne zasoby, są często zbiorem pobożnych życzeń, a priorytety są tak liczne lub obszerne tematycznie, iż przestają być de facto priorytetami (priorytet – pierwszeństwo, atrybut różnicujący procesy w ich ubieganiu się o dostęp do zasobów, wyrażony liczbą całkowitą [Płoski 1999]). Dlatego też dziedziny, w których samorządy realizują inwestycje, dają faktyczny obraz hierarchii celów rozwoju i działań dla zaspokojenia potrzeb lokalnych społeczności.

Wyszczególnienie zaś cech wspólnych (charakterystyka) samorządów, które przygotowały projekty przedsięwzięć inwestycyjnych, ma na celu poszerzenie wiedzy na temat przyczyn postaw aktywnych jednych samorządów i braku inicjatywy u innych. Omawiany temat stanowi poszerzenie rozważań zawartych w artykule „Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich – na przykładzie gmin regionu kujawsko-pomorskiego” Zbigniew Pałka, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego Nr 401 s. 117.

4. Wyniki badań

Na łączną liczbę 130 uprawnionych do zgłoszenia wniosków gmin, wnioski złożyło 67, tj. 51,5% uprawnionych. Łącznie wpłynęło 89 wniosków, z czego:

- w Schemacie 3.1 - 14, tj. 15,7%,
- w Schemacie 3.2 - 37, tj. 41,6%,
- w Schemacie 3.3 - 0,
- w Schemacie 3.4 – 38, tj. 42,7%,
- w Schemacie 3.5 – 0.

Tabela 1

Rozkład wniosków w zależności od rodzaju gminy

Rodzaj gminy	Gminy uprawnione łącznie		Liczba gmin zgłaszających co najmniej 1 wniosek, w stos. do gmin uprawnionych łącznie		Wnioski łącznie	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Miejska	3	2,3	1	33,3	1	1,1
Miejsko-wiejska	35	26,9	16	45,7	19	21,4
Wiejska	92	70,8	50	54,3	69	77,5
Razem	130	100	67	51,5	89	100

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Toruniu.

Na 19 uprawnionych powiatów (wyłącznie w Schemacie 3.4) wnioski złożyło 7, tj. 36,8%. Łącznie wpłynęło 7 wniosków.

Z powyższych danych wynika, że gminy wykazały największe zainteresowanie dotacjami na kanalizację i drogi oraz zupełny brak zainteresowania dotacjami na gospodarkę odpadami i zaopatrzenie w energię.

W tabeli 1 przedstawiono dane dotyczące liczby wniosków składanych przez gminy miejskie, miejsko-wiejskie i wiejskie. Z przedmiotowych danych wynika, iż największe zaangażowanie wykazały gminy wiejskie 54,3% i miejsko-wiejskie 45,7%, mniejsze zaś gminy miejskie – 33,3%. Z gmin wiejskich, również spłynęła największa liczba wniosków co oznacza, iż gminy wiejskie składały częściej więcej niż jeden wniosek.

Tabela 2

Liczba wniosków złożonych przez gminy

Liczba wniosków	Liczba gmin	%
0	63	48,5
1	47	36,2
2	18	13,8
3	2	1,5
Razem	130	100

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Toruniu.

Spośród 130 gmin uprawnionych do ubiegania się o dofinansowanie, aż 63 (48,5%) nie złożyło ani jednego wniosku (tabela 2). Spośród gmin, które złożyły wnioski, najwięcej było składających po 1 wniosku 47 (36,2%). Tylko 2 gminy przygotowały po 3 projekty.

Tabela 3

Zestawienie kwotowe wniosków o dotacje

Wyszczególnienie	Wartość ogółem (zł)	%	Średnia wartość wniosku (zł)
Schemat 3.1 (wodociągi)	5.929.971,90	10,2	423.569,4
Schemat 3.2 (kanalizacja)	36.630.503,88	63,1	990.013,6
Schemat 3.4 (drogi) ¹	15.498.367,98	26,7	407.851,8
Razem	58.058.843,76	100	652.346,6

¹ Schemat 3.4 bez powiatów.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Toruniu.

W tabeli 3 zestawiono wartość kwotową wniosków w poszczególnych schematach. Najwięcej wniosków w wymiarze kwotowym zgłoszono w Schemacie 3.2 (kanalizacja) – 63,1% dostępnych środków. Kolejne miejsca zajęły drogi – 26,7% i wodociągi – 10,2%. Na uwagę zasługuje fakt, iż średnia wartość wniosku przy wodociągach wyniosła ok. 50% maksymalnej kwoty wniosku, w przypadku kanalizacji 58%, dróg ok. 65%.

Tabela 4 ilustruje, ile gmin w ujęciu powiatowym, ubiegało się o dofinansowanie inwestycji. Z przedstawionych danych wynika, że najwięcej wniosków spłynęło z powiatów: włocławskiego, toruńskiego, tucholskiego i inowrocławskiego. Najmniejsze zaś zaangażowanie wykazały gminy leżące w powiatach: radziejowskim, wąbrzeskim, sępoleńskim oraz aleksandrowskim, lipnowskim i mogileńskim.

Średni stopień zwodociągowania gmin uprawnionych do ubiegania się o dotacje wynosił 81,4%, natomiast średni stopień zwodociągowania 14 gmin, które złożyły wnioski o dofinansowanie budowy wodociągów, wynosił 74,7%.

Tabela 4

Rozkład gmin, które złożyły wnioski w ujęciu powiatowym

L.p.	Powiat	Liczba gmin ogół.	Liczba gmin zgłasz. wnioski	Liczba wniosków			
				Sch. 3.1	Sch. 3.2	Sch. 3.4	Razem
1.	Aleksandrowski	7	2	0	0	2	2
2.	Brodnicki	9	3	1	1	1	3
3.	Bydgoski	8	5	2	1	3	6
4.	Chełmiński	6	2	0	2	1	3
5.	Golubsko-Dobrzyński	5	3	1	2	2	5
6.	Grudziądzki	6	3	0	2	1	3
7.	Inowrocławski	8	5	3	3	2	8
8.	Lipnowski	8	2	1	0	1	2
9.	Mogileński	4	1	0	1	1	2
10.	Nakielski	5	3	1	2	0	3
11.	Radziejowski	7	0	0	0	0	0
12.	Rypkiński	5	3	0	1	3	4
13.	Sępoleński	4	1	0	1	0	1
14.	Świecki	11	6	0	4	2	6
15.	Toruński	8	6	1	3	5	9
16.	Tucholski	6	5	1	5	3	9
17.	Wąbrzeski	4	1	0	1	0	1
18.	Włocławski	13	13	2	7	10	19
19.	Żninski	6	3	1	1	1	3
Razem		130	67	14	37	38	89

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Toruniu.

W tabeli 5 przedstawiono ilość wniosków złożonych przez gminy w zależności od stopnia zwodociągowania tych gmin. Z zestawienia wynika, że najczęściej wniosków – 7 (50,0%) złożyły gminy o najwyższym stopniu zwodociągowania.

Tabela 5

**Zwodociągowanie gmin a liczba wniosków o dofinansowanie
budowy wodociągów**

Stopień zwodociągowania gmin (%)	Liczba gmin	%	Liczba złożonych wniosków	%
Poniżej 25	1	0,8	0	0
25 – 49	15	11,5	3	21,4
50 – 74	24	18,5	4	28,6
75 – 100	90	69,2	7	50,0
Razem	130	100	14	100

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy.

Maksymalna kwota środków o jakie mogły ubiegać się gminy w Schemacie 3.1 wynosiła 840.000 zł. Zestawienie liczby złożonych wniosków w zależności od wielkości wnioskowanej kwoty ilustruje tabela 6.

Najwięcej wniosków – 8 (57,1%) opiewało na kwoty poniżej 50% maksymalnej kwoty dotacji.

Tabela 6

**Zestawienie liczby złożonych wniosków w zależności od wielkości
wnioskowanej kwoty dotacji w Schemacie 3.1**

Wielkość wnioskowanej kwoty	Liczba wniosków	%
Maksymalna	1	7,2
50% do maksymalna	5	35,7
Poniżej 50%	8	57,1
Razem	14	100

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Toruniu.

W Schemacie 3.2 (kanalizacja) zgłoszono łącznie 37 wniosków. Zgłoszone projekty w przeważającej mierze dotyczyły budowy, rozbudowy i modernizacji sieci kanalizacyjnej – 32 (86,5%) – tabela 7.

Tabela 7

Rodzaje zadań inwestycyjnych w Schemacie 3.2

Rodzaj inwestycji	Liczba wniosków	%
Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków	3	8,1
Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej	32	86,5
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	2	5,4
Razem	37	100

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Toruniu.

W Schemacie 3.2 (kanalizacja) zgłoszono łącznie 37 wniosków. Zgłoszone projekty w przeważającej mierze dotyczyły budowy, rozbudowy i modernizacji sieci kanalizacyjnej – 32 (86,5%) – tabela nr 7.

Maksymalna kwota środków o jakie mogły ubiegać się gminy w Schemacie 3.2 (kanalizacja) wynosiła 1.700.000 zł. Zestawienie ilości złożonych wniosków w zależności od wielkości wnioskowanej kwoty ilustruje tabela 8.

Tabela 8

Liczba złożonych wniosków w zależności od wielkości wnioskowanej kwoty dotacji w Schemacie 3.2

Wielkość wnioskowanej kwoty	Liczba wniosków	%
Maksymalna	7	18,9
50% do maksymalna	14	37,8
Poniżej 50%	16	43,3
Razem	37	100

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Toruniu.

Gminy ubiegające się o pomoc w tym schemacie (3.2) złożyły najwięcej wniosków na kwoty poniżej 50% maksymalnej wielkości, drugą znaczącą grupą były gminy wnioskujące o środki w kwotach od 50% do maksymalnego wymiaru dotacji.

W zakresie Schematu 3.4 złożono 38 wniosków o dotacje na budowę i modernizację dróg gminnych i 7 wniosków na drogi powiatowe. Długość dróg zarówno gminnych jak i powiatowych wykazuje znaczące zróżnicowanie w poszczególnych powiatach. Przeliczenie długości dróg na jednostkę powierzchni daje możliwość porównania stopnia „udrogowienia” poszczególnych jednostek

terytorialnych. Dla potrzeb niniejszego opracowania przeliczono długości dróg gminnych i powiatowych na powierzchnię powiatów tworząc w ten sposób wskaźnik długości dróg. W 19 powiatach województwa kujawsko-pomorskiego średni wskaźnik długości dróg gminnych wynosił $0,71 \text{ km/km}^2$, natomiast dróg powiatowych $0,39 \text{ km/km}^2$.

W tabeli nr 9 dokonano porównania liczby wniosków zgłoszonych przez gminy, w kontekście długości sieci dróg gminnych w powiatach (wskaźnik długości dróg gminnych – liczony: łączna długość dróg gminnych/powierzchnia powiatu w km/km^2). Z analizy wynika, iż najwięcej wniosków (23 tj. 60,5%) spłynęło z gmin w powiatach o wskaźniku długości dróg gminnych od $0,72$ do $1,00 \text{ km/km}^2$, a więc powyżej średniej.

Tabela 9

Wskaźnik długości dróg gminnych a liczba wniosków zgłoszonych przez gminy w Schemacie 3.4

Wskaźnik długości dróg gminnych (km/km^2)	Liczba powiatów	%	Liczba wniosków	%
Poniżej $0,71$	8	42,1	12	31,6
$0,72$ do $1,00$	7	36,8	23	60,5
Powyżej $1,00$	4	21,1	3	7,9
Razem	19	100	38	100

Źródło: Obliczenia własne na podstawie „Rocznika statystycznego województwa kujawsko-pomorskiego 2001”.

Podobne zestawienie dotyczące dróg powiatowych (tabela nr 10) wykazało, że najwięcej wniosków złożyły powiaty o najniższym wskaźniku długości dróg powiatowych – 3 wnioski co stanowi 42,8%.

Tabela10

Wskaźnik długości dróg powiatowych a liczba wniosków zgłoszonych przez powiaty w Schemacie 3.4

Wskaźnik długości dróg powiatowych (km/km^2)	Liczba powiatów	%	Liczba wniosków	%
Poniżej $0,30$	3	15,8	3	42,8
$0,31$ do $0,39$	7	36,8	1	14,3
$0,40$ do $0,49$	5	28,3	2	28,6
Powyżej $0,50$	4	21,1	1	14,3
Razem	19	100	7	100

Źródło: Obliczenia własne na podstawie „Rocznika statystycznego województwa kujawsko-pomorskiego 2001”.

Maksymalna kwota środków, o jakie mogły ubiegać się gminy i powiaty w Schemacie 3.4 wynosiła 630.000 zł. Zestawienie ilości wniosków zgłoszonych przez gminy w zależności od wielkości wnioskowanej kwoty ilustruje tabela 11.

Tabela 11

Zestawienie liczby wniosków zgłoszonych przez gminy w zależności od wielkości wnioskowanej kwoty dotacji w Schemacie 3.4

Wielkość wnioskowanej kwoty	Liczba wniosków	%
Maksymalna	11	28,9
50% do maksymalna	15	39,4
Poniżej 50%	12	31,7
Razem	38	100

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Toruniu.

Powyższe zestawienie świadczy o dużym zaangażowaniu i determinacji gmin w ubieganiu się o środki w tej dziedzinie. Złożono aż 11 wniosków (28,9%) w maksymalnym wymiarze i 15 (39,4%) powyżej połowy maksymalnej kwoty dotacji (z czego większość była zbliżona do kwoty maksymalnej).

Podobna sytuacja zaistniała w przypadku wniosków zgłoszonych przez powiaty, gdzie o maksymalną kwotę dotacji wystąpiły 3 powiaty, tj. 42,8% biorących udział w programie (tabela 12).

Tabela 12

Zestawienie liczby wniosków zgłoszonych przez powiaty w zależności od wielkości wnioskowanej kwoty dotacji w Schemacie 3.4

Wielkość wnioskowanej kwoty	Liczba wniosków	%
Maksymalna	3	42,8
50% do maksymalna	1	14,4
Poniżej 50%	3	42,8
Razem	7	100

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych źródłowych Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Toruniu.

Podczas analizy dokonano również porównania postawy gmin biorących udział w Programie SAPARD z gminami uczestniczącymi w Programie Aktywizacji Obszarów Wiejskich (PAOW). Na 67 gmin, które złożyły wnioski do Programu SAPARD, aż 55 (82%) także złożyło wnioski do programu PAOW. Spośród 63 gmin, które nie złożyły żadnego wniosku do Programu SAPARD, 33 (52,4%) również nie składało wniosków do programu PAOW.

5. Podsumowanie

Przystępując do podsumowania przeprowadzonej analizy należy zwrócić uwagę na bardzo znaczący aspekt realizacji Programu SAPARD w 2002 roku. Mianowicie gminy i powiaty miały bardzo ograniczony czas na przygotowanie projektów przedsięwzięć i zgłoszenie wniosków o dotacje. Termin składania wniosków wyznaczono od 17 lipca do 16 września 2002 roku, a więc niecałe dwa miesiące. Jest to bardzo krótki czas na przygotowanie stosownej dokumentacji technicznej, spełnienie wymogów formalno-prawnych oraz zabezpieczenie niezbędnej puli środków finansowych. Należy także zwrócić uwagę na okres przygotowania wniosku i ewentualnej realizacji – była to druga połowa roku budżetowego. Wcześniejsze zaplanowanie tych inwestycji i zabezpieczenie w budżecie odpowiednich środków, raczej nie wchodziło w rachubę, gdyż Program SAPARD był już wielokrotnie zapowiadany i zmieniane terminy uruchomienia skutecznie zniechęciły samorządy do odpowiedniego planowania. Tak więc udział w programie wymagał dokonania pilnych zmian w budżecie i zaciągnięcia kredytów. Należy w tym miejscu dodać, iż był to również okres urlopowy, co stanowiło dodatkowe utrudnienie.

Zainteresowanie samorządów skupiło się głównie na pozyskiwaniu pomocy na kanalizację i drogi (Schematy 3.2 i 3.4) odpowiednio 37 wniosków (41,6%) i 38 wniosków (42,7%). Oznacza to, iż znacząca grupa gmin uznała właśnie te dziedziny za priorytetowe dla swojego rozwoju. Zaskakującym faktem natomiast jest brak zainteresowania pozyskaniem środków na gospodarkę odpadami i zaopatrzenie w energię (Schematy 3.3 i 3.5). Zwłaszcza zaś brak inicjatywy w zakresie zaopatrzenia w energię jest zastanawiający, zważywszy na częste narzekania inwestorów, zarówno osób fizycznych jak i podmiotów gospodarczych na trudności z dostępem do sieci energetycznej, przy budowie nowych domów czy otwieraniu działalności gospodarczej w dziedzinach związanych ze znacznym poborem energii elektrycznej. Trudno bowiem nie dostrzec prostej zależności rozwoju budownictwa i działalności gospodarczej od dostępu do podstawowego środka produkcji jakim jest energia elektryczna.

Biorąc pod uwagę rodzaj gminy, należy zauważyć wysokie zaangażowanie gmin wiejskich w ubieganiu się o dotacje – na 89 wniosków, aż 69 (77,5%) przygotowały gminy wiejskie. Pod względem kwotowym, największą pozycję stanowiły wnioski o dotacje na budowę kanalizacji. Charakteryzując gminy i powiaty, występujące w poszczególnych dziedzinach programu (schematach), można zauważyć znaczące prawidłowości. W przypadku wodociągów największe zainteresowanie przejawiały gminy o największym stopniu zwodociągowania. Jednocześnie najwięcej wniosków opiewało na kwoty poniżej połowy maksymalnej kwoty dotacji. Oznacza to, że większość zadań zgłoszonych w tej dziedzinie miała charakter uzupełniający, bądź kończący zadania będące na ukończe-

niu. W przypadku kanalizacji, większa część wniosków opiewała na kwoty przekraczające 50% maksymalnej kwoty, przy czym, aż 7 wniosków tj. 18,9% miało wymiar maksymalny. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że przygotowanie projektu opiewającego na maksymalny wymiar dotacji, jest znacznie trudniejsze od projektu obejmującego zadanie o mniejszym wymiarze rzeczowo-finansowym. Wynika to z faktu, iż przy maksymalnym wymiarze, należy dostosować obmiar planowanych robót do wnioskowanej kwoty, co często wymaga przeprojektowania wcześniej zaplanowanego zadania. W przypadku, gdy dla gminy uzyskanie maksimum dotacji nie było priorytetem, wniosek dotyczył zadania (lub jego części) wcześniej zaprojektowanego i przygotowanego, o wartości mieszczącej się w dopuszczalnej kwocie dotacji i zgodnej z możliwościami finansowymi gminy (lub powiatu w przypadku dróg).

Realizacja zadań w dziedzinie kanalizacji, największa pozycja w Programie SAPARD, świadczy o znacznym zaangażowaniu gmin w porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, co ma zbawienny wpływ na stan środowiska naturalnego na obszarach wiejskich – zwłaszcza wód, powierzchniowych jak i podziemnych.

W zakresie dróg gminnych największe zainteresowanie pozyskaniem środków z Programu SAPARD wykazały gminy w powiatach, w których długość dróg gminnych jest wyższa od średniej dla wszystkich powiatów. Natomiast, w zakresie dróg powiatowych powstała sytuacja odwrotna – więcej wniosków złożyły powiaty o łącznej długości dróg powiatowych niższej od średniej dla wszystkich powiatów. W obu zaś przypadkach przygotowano wyraźnie więcej wniosków opiewających na kwoty przekraczające połowę dopuszczalnej normy, przy znaczącej części wniosków o maksymalny wymiar dotacji.

Na szczególną uwagę zasługuje porównanie gmin uczestniczących w Programie SAPARD z gminami uczestniczącymi w Programie Aktywizacji Obszarów Wiejskich (PAOW). Okazuje się, że przytłaczająca większość (82%) gmin uczestniczących w SAPARD-dzie, również wzięła udział w PAOW. Ta prawidłowość dotyczy także (niestety) gmin nie uczestniczących w Programie SAPARD – ponad 52 % z nich, również nie uczestniczyło w PAOW. Porównując aktywność obu grup gmin w ujęciu powiatowym, potwierdza się cecha występowania aktywności w określonych powiatach np. - włocławski, toruński, inowrocławski i wyraźnie niższa aktywność w innych np. powiaty radziejowski, aleksandrowski, lipnowski.

Przytoczone powyżej rozważania prowadzą do konkluzji, iż wiedza nabyta przez gminy uczestniczące w PAOW „nie poszła w las”. Gminy, które nabyły doświadczenie w PAOW w dużej mierze spożytkowały je, w znacznie trudniejszym programie jakim jest SAPARD.

Zbliżający się moment wstąpienia Polski do Unii Europejskiej otworzy samorządom możliwości korzystania z funduszy znacznie przekraczających środki z programów SAPARD i PAOW (fundusze strukturalne).

Na podstawie przeprowadzonej analizy już dzisiaj, z dużą dozą prawdopodobieństwa, można wskazać te jednostki samorządu terytorialnego w województwie kujawsko-pomorskim, które poradzą sobie z tym wyzwaniem, jak i te dla których będzie to poważny problem.

LITERATURA

1. Identyfikacja priorytetów w modernizacji sektora rolno-spożywczego w Polsce. Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa, Warszawa 1998, s. 180.
2. Kierunki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich na przykładzie regionu kujawsko-pomorskiego. Wydawnictwo Uczelniane Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy 1999, ss. 153.
3. Zdzisław Płoski: Słownik encyklopedyczny – informatyka. Wydawnictwo Europa, 1999.
4. Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2001 roku. Biblioteka Monitoringu Środowiska, Bydgoszcz 2002.
5. Rocznik statystyczny 2001 Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Urząd Statystyczny w Bydgoszczy 2001.
6. Rocznik statystyczny województw 2000. GUS Warszawa.
7. Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa. Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Toruń, czerwiec 2000.
8. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Toruń, czerwiec 2000.

ZBIGNIEW PAŁKA

PROGRAM SAPARD – ANALIZA WNIOSKÓW INFRASTRUKTURALNYCH W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM

STRESZCZENIE

Specjalny Akcesyjny Program na Rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (SAPARD), został uruchomiony 17 lipca 2002 roku. Samorządy lokalne uzyskały możliwość pozyskania dodatkowych środków na rozwój infrastruktury obszarów wiejskich. Wśród gmin i powiatów województwa kujawsko-pomorskiego, które zdecydowały się na udział w programie, zdecydowaną większość stanowiły samorządy biorące udział w Programie Aktywizacji Obszarów Wiejskich (PAOW), realizowanym od 2000 roku. Gminy zainteresowane były głównie pomocą finansową na budowę kanalizacji, wodociągów i dróg. Żadna gmina nie wystąpiła o pomoc na budowę składowisk odpadów stałych i poprawę zaopatrzenia w energię. Doświadczenia nabyte w PAOW, okazały się bardzo przydatne w trudniejszym programie jakim jest SAPARD.

ZBIGNIEW PAŁKA

**THE SAPARD PROGRAMME – AN ANALYSIS OF INFRASTRUCTURE PROJECTS
IN THE KUJAWSKO-POMORSKIE PROVINCE**

SUMMARY

Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (SAPARD), started on July 17, 2002. The possibility of obtaining additional means for the development of rural infrastructure opened up for local governments. Among communes and counties of kujawsko-pomorskie province that decided to take part in the programme, the vast majority consisted of local governments participating in the Rural Development Programme (PAOW). It has been implemented since 2000. The communes were mainly interested in financial assistance for constructing sewage systems, water supply systems and roads. No commune applied for assistance for constructing the solid waste dumping grounds and for improvement of the electric energy supply. Experience acquired from PAOW, has proved very useful for participation in the more difficult SAPARD.